

**REGLEMENTAREA METODELOR ȘI MIJLOACELOR DE
PURTARE A CONFLICTELOR ARMATE ÎN DREPTUL
INTERNAȚIONAL UMANITAR CONTEMPORAN**

Olga DORUL

Participanții la conflictele armate contemporane nu sunt liberi în alegerea metodelor și mijloacelor de luptă. În acest sens, dreptul internațional umanitar convențional și cutumiar conține o serie de reglementări menite să contribuie la umanizarea conflictelor armate. În același timp, dacă în privința armelor biologice (bacteriologice) și celor chimice (toxice) există norme prohibitive exprese, atunci cu referire la noile tipuri de arme asemenea norme lipsesc, cu excepția prevederilor generale ale Dreptului de la Geneva. Deși dreptul internațional umanitar nu interzice direct

fabricarea noilor tipuri de arme, cercetările în această direcție contrazic vădit decizia statelor exprimată expres de a contribui la dezarmare și dezvoltarea economică a țărilor lumii a treia. Mai mult ca atât, atunci când statele creează sau achiziționează un nou tip de armament, ele trebuie să se asigure că aplicarea lor nu va constitui o încălcare a normelor de drept internațional umanitar, ce le conțin tratatele semnate de statele respective. Indiferent dacă există unele acte în acest sens, este interzisă utilizarea armamentului de tip nou dacă el provoacă combatanților suferințe inutile, nu are un efect discriminatoriu sau încalcă „legile umanității” ori „cerințele conștiinței publice” (clauza Martens). Mai mult ca atât, Curtea Internațională de Justiție a amintit că dreptul internațional umanitar se aplică tuturor armelor din trecut, prezent și viitor [1, p. 427-428].

Cadrul normativ în materia utilizării armamentului de tip nou este asigurat de prevederile art.35 și 36 ale Protocolului adițional I la Convențiile de la Geneva privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale:

Articolul 35

1. În orice conflict armat, dreptul părților la conflict de a alege metodele și mijloacele de luptă nu este nelimitat.

2. Este interzis să se întrebuițeze arme, proiectile și materiale, ca și metode de luptă de natură să provoace suferințe inutile.

3. Este interzis să se utilizeze metode și mijloace de luptă care sunt concepute pentru a cauza sau de la care se poate aștepta că vor cauza pagube excesive, de durată și grave mediului natural.

Articolul 36

În cercetarea, punerea la punct, achiziționarea sau adoptarea unei noi arme, a unor noi mijloace sau a unor noi metode de luptă, o înaltă parte contractantă are obligația de a determina ca nu cumva întrebuițarea acestora să fie interzisă, în anumite împrejurări sau în toate împrejurările, de către prevederile prezentului Protocol sau de orice altă regulă de drept internațional aplicabilă acestei înalte părți contractante ” [2].

Din păcate, dreptul internațional umanitar nu conține criteriile care ar permite identificarea armelor și metodelor de luptă de natură să provoace suferințe inutile, după cum este stabilit în art. 35 și acest fapt, evident, lasă o largă marjă de apreciere subiecților interesați în producerea noilor tipuri de arme. La fel, cu referire la obligația statelor de a determina faptul că noul mijloc sau metodă de luptă nu este interzis, protocolul nu stabilește conduita statelor. Prin urmare, fiecare stat va determina, în conformitate cu legislația internă, modul în care va respecta prevederile art. 36 citat *supra*, moment care, din nou, suscită semne de întrebare. În legătură cu acest fapt, ne pare ca fiind logică soluționarea problemei interzicerii anumitor tipuri de arme într-o anexă la Protocolul I, care ar putea fi ușor de revizuit și realizat printr-o

procedură simplificată după exemplul procedurii de recunoaștere (anexa la protocol ce prevede regulile de recunoaștere). Aici logica dreptului internațional umanitar se ciocnește de obstacole de natură economică și rațiuni de securitate, obstacole de neînvins. În așa mod, este necesar de a chema statele să aibă o atitudine mai serioasă față de obligația impusă de art. 36 Protocolul adițional I. Aceasta se poate realiza la nivel regional (este o sarcină mai ușoară) în scopul consolidării încrederii mutuale și securității colective a statelor unei anumite regiuni [3]. Totodată, nu putem la acest capitol să neglijăm practica statelor. Astfel, întru conformarea la prevederile art. 36 al Protocolului adițional I, unele state stabilesc un comitet responsabil pentru evaluare ce tradițional sunt unități din cadrul ministerelor apărării sau organelor procuraturii. Asemenea comitete au în componență reprezentanți ai ministerelor apărării, ministerelor afacerilor externe și se întrunesc regulat. Oricare însă ar fi modalitățile alese de state în virtutea art. 36, statele sunt încurajate să adopte o atitudine multidisciplinară care va ține cont de avizele formulate de experți militari, juridici, medicali și specialiști în probleme de mediu [4].

O altă problemă în materia cadrului legal al metodelor și mijloacelor de luptă ține de încadrarea juridică a armei nucleare. Unii autori afirmă că apariția armei nucleare a condiționat dezvoltarea dreptului internațional umanitar [3]. Totodată, în prezent arma nucleară nu a fost interzisă expres în baza unui tratat internațional după modelul armelor biologice (bacteriologice) sau chimice (toxice). Acest fapt se datorează atmosferei de neîncredere ce domină în prezent lumea bipolarizată, or, anume această armă oferă simțul siguranței, asigură din start un avantaj net din punct de vedere strategic.

În momentul în care URSS a produs arma nucleară, aceasta s-a transformat din armă ce asigură supremația absolută în armă de reținere. Adeptii principiului factorului de reținere nuclear afirmă că acesta a fost aplicat în mod reușit, dar anume datorită lui puterile nucleare au refuzat să examineze problema legată de arma nucleară la Conferința diplomatică din anii 1974-1977. În realitate, principiul factorului de reținere nuclear permite purtarea războiului, în pofida deținerii armamentului nuclear. Deși autorii Y.Sandoz., C.Swinarski, B. Zimmermann sunt de părere că această întrebare nu și-a găsit soluția în Protocolul adițional I, deoarece din start a fost luată decizia de a nu o examina, ei totuși ajung la concluzia: „dacă admitem că principiile fixate în Protocol nu interzic aplicarea armei nucleare în conflictul armat, ele totuși îi limitează aplicarea” [3]. În acest context, este necesar să reamintim și avizul consultativ al Curții Internaționale de Justiție cu referire la legalitatea aplicării armei nucleare (1996), când Curtea a constatat, printre altele, că ținând cont de starea contemporană a dreptului internațional, nu este în stare să se expună privind utilizarea armei nucleare sau amenințarea

cu aplicarea sa în circumstanțe de autoapărare, atunci când este pusă sub amenințare existența statului [5].

La momentul de față, este necesar a revizui politica de securitate a diferitelor state nu doar din motivul realizării celor dispuse de Curtea Internațională de Justiție, ci și întrucât proliferarea armamentului nuclear ar face ca acesta să devină accesibil ca alte arme de distrugere în masă, iar forța distrugătoare a armei nucleare este net superioară tuturor celorlalte tipuri de armament, fapt ce pune în pericol existența omenirii [3].

Referințe:

1. ДАВИД, Э. *Принципы права вооруженных конфликтов*. Москва: МККК, 2011. 1141 p.
2. Protocol adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale <http://www.cruceariosie.ro/uploads/images/Conventia%20de%20la%20Geneva%20pdfuri/Protocolul%20Aditional%20I.pdf>
3. САНДО, И. Полвека Женевским конвенциям. В: *Журнал международного права и международных отношений* № 1-2000. <http://evolutio.info/content/view/335/51/>
4. http://www.icrc.org/fre/assets/files/other/nouvelles_armes.pdf
5. Avizul consultativ al Curții Internaționale de Justiție privind legalitatea utilizării armamentului nuclear în conflictele armate, 8 iulie 1996. <http://www.icj-cij.org/docket/files/95/7645.pdf>